

És amb aquestes paraules de Josep Massot i Muntaner, les paraules d'un estudiós com ell i d'un amic, que volem recordar la figura de Giuseppe Tavani: del filòleg, de l'investigador, de l'intel·lectual però també de l'home, d'una persona que tenia una gran capacitat d'empatitzar amb els altres, amb els col·legues, amb els joves que començaven la seva trajectòria i també i senzillament amb la gent. Sempre des d'una dimensió de compromís, tant professional com a humà. Tot un Mestre, al qual sempre li estarem agraïts pel que generosament ens va transmetre amb el seu magisteri i amb la seva profunda amabilitat.

Veronica ORAZI
Universit  di Torino
Institut d'Estudis Catalans

CARME PICALLO
(1950-2019)

La petja de Carme Picallo en la lingüista catalana va més enllà de la seva remarcable i reconeguda obra escrita. Les seves classes, tutories i conferències han influït en la manera d'analitzar els fenòmens gramaticals en generacions de lingüistes i professors de llengua. La seva formació inicial en l'àmbit de la filosofia i els estudis lingüístics en el marc teòric de la gramàtica generativa li van despertar l'afany —que va saber encomanar als alumnes— de conèixer tot el que es relaciona amb la ment humana, concretat en la capacitat lingüística i les llengües que en són fruit i, molt especialment, en la gramàtica de la llengua catalana.

Nascuda a Barcelona el 14 de març de 1950, Carme Picallo va fer els primers estudis a l'Escola del Parc del Guinardó —coneguda com Escola del Bosc—, hereva de la pedagogia de les escoles actives de la Segona República. Ella recordava amb respecte uns mestres que incitaven els alumnes a plantejar-se preguntes sobre qualsevol fet natural, humà o social per aparentment insignificant que fos. Ben segur que l'actitud inquisitiva i curiosa de Carme Picallo davant dels fets humans i la importància del seu mestratge en el desenvolupament dels joves investigadors universitaris no és aliena als principis de responsabilitat i autoexigència que regien aquell centre.

Llicenciada en Filosofia per la Universitat de Barcelona, el 1976 va anar a viure a Nova York, on va començar a estudiar lingüística. Del 1981 al 1984, amb una beca de la Generalitat de Catalunya, es va traslladar al Massachusetts Institute of Technology, on va poder assistir a les classes de lingüistes de la primera línia mundial, especialment a les de Noam Chomsky, amb qui va mantenir al llarg de la vida un contacte constant i proper. El 1985 es va doctorar en lingüística a la City University of New York amb una tesi titulada *Opaque Domains* dirigida per Robert W. Fiengo. En aquest treball inicia una de les línies de recerca que més li van interessar i que m s reconeixement internacional li van aportar: la caracterització de l'abast i les propietats dels àmbits sintàctics (segons el tipus d'oració o de sintagma nominal) que determinen les relacions de correfer ncia a què estan sotmesos els elements nominals i els pronominals. Dins del marc generativista, s'havia considerat que les oracions amb el mode en subjuntiu eren paral·leles a les oracions en infinitiu pel fet de no tenir autonomia temporal i presentar *correlatio temporum* amb l'oració principal. Picallo es pregunt  com es podia legitimar un subjecte lèxic en una oració en subjuntiu si, com les d'infinitiu, no està especificada amb trets temporals. La seva anàlisi pionera proposa que, aix  com una oració en infinitiu no té marques de concordança ni de temps, el subjuntiu té una marca de temps feble però una marca de concordança forta, i aix  és el que legitima la presència d'un subjecte explícit en l'oració. En segon lloc, es pregunta com és que *Jo vull que tu hi vagis*  s una oració ben formada en català i no ho és, en canvi, **Jo vull que jo hi vagi*. La impossibilitat de correfer ncia entre el subjecte de la principal i el de la subor-

dinada li permet connectar la problemàtica sintàctica amb les teories semàntiques de la referència de filòsofs com Frege, Russell i Quine. Les hipòtesis de la seva tesi, centrada en el català, van ser confirmades per diversos estudis sobre altres llengües, especialment les romàniques.

L'estudi de les propietats sintàctiques i semàntiques dels pronoms de les llengües romàniques —dels febles, dels forts, dels el·líptics, dels anafòrics i dels possessius—, especialment dels del català i del castellà, la va menar a l'estudi d'altres aspectes gramaticals relacionats, com ara els verbs modals, la representació pronominal de la subordinació substantiva i d'adjectius o el gènere gramatical (entès com una categoria paral·lela als classificadors de determinades llengües de famílies allunyades de les romàniques). Les publicacions de Picallo en revistes de primera línia com *Linguistic Inquiry* i *Natural Language and Linguistic Theory*, que mostren una vàlua intel·lectual i una agudesa admirables a l'hora d'analitzar i de formular hipòtesis, han tingut una important repercussió entre els estudiosos generativistes. El fet que gran part de la seva obra sobre el català estigui escrita en anglès ha contribuït que les propietats gramaticals de la nostra llengua siguin conegudes i debatudes arreu dels fòrums lingüístics internacionals.

Carme Picallo ha estat professora de sintaxi catalana i de lingüística teòrica del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Autònoma de Barcelona des dels principis dels noranta i, anys abans, havia estat professora de lingüística en diverses universitats nord-americanes de prestigi: a City University of New York (1985-1987), Rutgers University (1987-1988), University of Maryland (1989). De cadascuna d'aquestes experiències docents i de recerca, en va aprendre metodologies i maneres de treballar en lingüística que la marcarien i que va saber transmetre als seus nous deixebles de Catalunya.

El desembre del 1989 un ajut per a la reincorporació de doctors del Ministerio de Educación y Cultura li permet de tornar a Catalunya, concretament a la Universitat Autònoma de Barcelona on s'incorporà al Centre de Lingüística Teòrica com a investigadora. Aquí obté un altre doctorat, ara en Filologia Catalana (1991), i poc després guanya una plaça de professora titular al Departament de Filologia Catalana en aquesta mateixa universitat. Sense la seva aportació professional, però també sense la seva col·laboració primerenca quan encara era doctoranda als Estats Units els anys vuitanta, el nostre grup de recerca, el *Centre de Lingüística Teòrica*, no hauria estat com és. Ella ens va posar en contacte amb els sintactistes generativistes chomskians, i ens va rebre a casa seva quan vam anar als Estats Units a fer estades de recerca.

Com a investigadora principal d'un projecte consolidat del Ministerio de Educación y Ciencia, va organitzar el gener del 2010 un important congrés sobre variació lingüística des de la perspectiva teòrica, en el qual els principals representants dels dos màxims corrents dins el marc de la gramàtica generativa, l'aproximació cartogràfica i el minimisme radical, van debatre els avantatges teòrics i descriptius dels posicionaments respectius. Les ponències de L. Rizzi, R. Kayne, I. Roberts, A. Cardinaletti, R. Etxepare, entre altres, es poden trobar en l'important volum d'Oxford University Press *Linguistic Variation in the Minimalist Framework* (2014), en el qual Carme Picallo hi deixa només un discret pròleg com a editora del recull, en què es limita a introduir la importància del debat i de les aportacions dels seus col·legues. El que no ens diu, però sabem molt bé, és que va ser ella qui plantejà les preguntes, trià els ponents i ordenà el debat.

La seva passió pel llenguatge, però, no es limita a l'anàlisi lingüística. Lectora infatigable, apassionada i crítica, els col·legues especialitzats en la crítica i la història literària recorden les fructíferes converses sobre les darreres lectures que havia fet i les seves demandes de consells per a futures tries. La seva escriptura era fluida i rica; no obstant, amb una autocrítica i pudor immensos, sempre insistia en com era de difícil escriure bé. Potser per això mostrava una admiració incondicional pels bons escriptors, una admiració que fins i tot era capaç de manifestar a un Premi Nobel a qui va reconèixer al metro de Berlín, a Orhan Pamuk. Això sí, sense estalviar-li una valoració equilibrada i ponderada de les seves obres.

El curs 2002-2003 va ser la comissària de l'«Any de les Llengües», un cicle de conferències destinat a tots els membres de la UAB sobre tots els vessants de les llengües: el llenguatge literari, les llengües de signes, les llengües en perill d'extinció, l'evolució lingüística, la traducció, etc., en què va aconseguir que estudiants i professors dialoguessin llargament amb autors tan reconeguts internacionalment com R. Kapuscinski, J. Saramago o G. Colón.

Preocupada pels problemes socials, no va defugir el compromís polític i social, però mai no en va fer bandera pública. Va ser vicerectora de Recerca a la UAB (1999-2002) i va formar part de diversos comitès científics de la *European Science Foundation* i de l'*European Research Council*. Discreta fins a l'hermetisme, sabia que la seva responsabilitat contribuïa a la millora de la recerca a Europa i l'encaminava cap al dret camí.

Els seus exalumnes la recorden com una professora excel·lent, preocupada sempre per estimular la seva incipient curiositat per qualsevol vessant de la matèria d'estudi; sempre suggerint una lectura, una pregunta de recerca, una connexió interessant. Tot plegat forma part de la seva actitud davant la vida, perquè en ella la recerca científica, la docència, el compromís per la justícia social, la fidelitat als ideals, a la família i als amics formaven una trama d'exigència i generositat indescribibles. Com a col·legues, podem donar fe de la seva generositat compartint materials, idees, referències, suggerint preguntes, revisant treballs, de la mateixa manera que feia amb els estudiants, becaris i doctorands.

No només la lingüística catalana ha perdut una bona col·lega, una bona lingüista; tota la comunitat internacional de lingüistes generativistes també està de dol per una lingüista que ha enriquit el nostre coneixement de les llengües i de la facultat humana del llenguatge.

Anna BARTRA-KAUFMANN
Universitat Autònoma de Barcelona
Institut d'Estudis Catalans
Gemma RIGAU
Universitat Autònoma de Barcelona
Institut d'Estudis Catalans

CURT J. WITTLIN
(Reinach, Suïssa, 1941 – Tortosa, 2019)

El passat 23 de setembre de 2019, després d'una cruel malaltia, va morir a Tortosa, on residia des de feia més de catorze anys, Curt J[oseph] Wittlin. Un dels grans romanistes del seu temps i un dels millors coneixedors de la nostra Edat mitjana literària, i especialment de les traduccions catalanes medievals i de l'obra de Francesc Eiximenis.

Havia nascut el 13 d'abril de 1941, a Reinach (Suïssa), al cantó de Basilea-Camp. Estudià a l'Humanistisches Gymnasium de Basilea, on obtingué el títol de batxillerat en filologia grecollatina l'any 1960. I, posteriorment, a la Universitat de Basilea, on va obtenir el màster i, després d'ampliar estudis a les universitats de París, Florència i Barcelona, es doctorà l'any 1965 en filologia iberoromànica, lingüística francesa i literatura italiana sota la direcció del professor Germà Colón. La seva tesi doctoral, l'edició i estudi de la traducció catalana feta per Guillem de Copons del *Libre del Tresor*, de Brunetto Latini, es publicà a la col·lecció «Els Nostres Clàssics».

Acabats els estudis, se n'anà als Estats Units d'Amèrica per ensenyar francès i alemany, durant dos anys, en un *college* de Barbourville, a l'estat de Kentucky. D'allí, l'any 1967 es traslladà al Canadà, a la ciutat de Saskatoon, on començà a treballar com a professor de la Universitat de Saskatchewan, d'on fou catedràtic de filologia romànica i lingüística històrica fins a la seva jubila-